

Tankeväckande om ungdomsarbetslöshetens effekter

Ulla Rantakeisu, Bengt Starrin, Curt Hagquist. **Ungdomsarbetslöshet. Vardagsliv och samhälle.** 214 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1996. Pris ca 325 kr. ISBN 91-44-61421-7.

Recensent: docent Kristina Berg Kelly, barnmedicinska kliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

I titeln ingår inte begreppet hälsa. Det tar ändå en stor plats i denna breda översikt över i första hand arbetslöshetens effekter och i andra hand över dessa effekter hos ungdom. Bitvis undrar man dock om författarna glömt sin huvudtitel. Större delen av boken handlar om arbetslöshetens effekter i allmänhet.

Folkhälsogruppen i Karlstad, med anknytning till Göteborgs universitet, vilken står bakom denna litteraturgenomgång, har forskat kring arbetslöshet och grundligt satt sig in i litteraturen på området. Boken blir alltså en värdefull inkörsport till detta viktiga ämnesområde.

Individperspektiv

Själva sammanfattar de nog bäst sin syn på arbetslöshetens effekter för den enskilda individen i det de kallar »ekonomi-skammodellen» alternativt »ekonomi-sociala bandmodellen». Kort sammanfattas följden av arbetslöshet dels i ekonomiska termer, fattigdom eller goda ekonomiska resurser, dels i emotionella termer i form av skamkänslor eller brist på sådana som i sin tur hänger samman med hur nätverket, det sociala stödet, kring individen uppfattar arbetslösheten.

Individer med acceptabel eller god ekonomi under arbetslöshet kan köpa sig bättre sjukvård (hälsa!) och delta i jämnårigas fritidsaktiviteter på samma sätt som de arbetande och blir alltså inte sjuka, stressade eller isolerade till följd av penningbrist.

Om individen själv upplever och omgivningen bejakar att arbetslösheten är ett »strukturfel», samhällsordningens fel och inte individens eget fel, kan denne bibehålla sin självaktning och bära arbetslösheten med jämnmood och med full

energi ta tag i arbete igen när sådant erbjuds, medan den som skyller arbetslösheten på egna brister, efter hand får allt sämre självkänsla, passiviserar och marginaliseras.

Samhällsperspektiv

Utöver individperspektivet har författarna också ett annat intressant perspektiv med politisk underton, nämligen om arbetslöshetens effekter på samhället – på demokratin och solidariteten. Folkhemmets i framtiden troligtvis sluspelade ideologi som buffrande faktor med ekonomiskt stöd åt de arbetslösa, solidaritet med de svaga och med en patriarkalisk grundton, jämförs med nyare tendenser i dagens svenska och europeiserade samhälle, där bärkraften i denna ideologi inte längre är allmänt accepterad.

Någon annan framtidsmodell som skulle motverka marginalisering och utslagning diskuteras dock inte. Frågan om framtiden leder till vänster-radikalisering eller tilltagande fascism i ett mindre solidariskt samhälle med allt större grupper av arbetslösa belyses dock med stöd av olika studier i några avsnitt.

Föga forskat på området

Men sanningen är aldrig enkel och okomplicerad, och det är inte heller författarnas åsikt. I kapitel efter kapitel belyses olika aspekter på ekonomi-skammodellen, med fakta som talar för eller emot, beroende på vilken forskargrupp, i vilket land och med vilka individer som studien genomförts. Genomgående har författarna en ödmjuk inställning till sina teser och uttalar sig försiktigt,

vilket känns välgörande. Den slående tanken för läsaren är den som författarna själva framför, att egentligen finns det föga relevant forskning på området, särskilt när det gäller svenska förhållanden, och inte minst när det gäller ungdomsårens arbetslöshet.

Intressantast blir redogörelsen i bokens senare kapitel, där man tar upp olika teorier kring arbetslöshet och dess följder, inte minst bristen på teoribildning över huvud taget, nog så viktigt för dem som själva tänker ägna sig åt sådan forskning att sätta sig in i.

Störst problem för invandrare

Arbetslösheten drabbar idag främst unga, som kanske aldrig får en chans att komma in i arbetslivet. Unga kvinnor drabbas i hög grad, liksom de lågutbildade. Därför är ungdomsarbetslösheten ett viktigt ämne att förstå.

Som läsare kan man ändå inte undvika att tänka på att även om ungdomsarbetslösheten är allvarlig för både individ och samhälle, så ter sig invandrararnas arbetslöshet som ett ännu viktigare problem att ta upp, åtminstone för oss storstadsbor. Men inget har hindrat mig från att läsa boken även med detta perspektiv i bakhuvudet och få ut mycket av boken med hänsyn till detta tema. Kanske att invandrararbetslösheten inte är så påtaglig i Värmland som i vår segregerade storstad, där 60 procent av vuxna invandrare i Göteborgs »Rinkeby» är arbetslösa liksom 99 procent av våra många somaliska invandrare enligt färskta uppgifter i vår lokala dagstidning.

Det gör att ungdomsarbetslösheten i detta perspektiv ter sig mindre oroande, även om den i sig är hög bland våra invandrade ungdomar. Vad skall man tro om ekonomi-skammodellen för invandrarbarn, som växer i samhällen där minoriteten arbetar och majoriteten lever på bidrag?

Angelägen bok

Även om boken bitvis är tung att läsa och många kapitel upprepar tidigare berörda fakta är det en angelägen bok, som väcker många tankar och lämpar sig för alla med ett brett socialt intresse, folkhälsoengagemang och framtidsoro. •

Psykiatrisk sektor i text och bild

Göran Odbratt, Anders Petersen. **Ingen har sett allt.** 150 sidor. Stockholm: Legus förlag, 1996. Pris ca 390 kr. ISBN 91-88192-29-6.

Recensent: professor Jan Beskow, Centrum för suicidforskning och prevention, IPM, Karolinska institutet, Stockholm.

Enskede-Skärpnäcks psykiatriska sektor är känd för sitt socialpsykiatriska perspektiv på psykisk sjukdom. När jag öppnade denna bok hade jag därför väntat mig att finna bilder av patienter och vårdare i samarbete på behandlingshem, restauranger och i verkstäder. I stället visar Anders Petersen en serie porträtt av människor, patienter och/eller vårdare. Jag förstod så småningom att jag väntat mig en upprepning av mycket som jag tidigare sett. Jag skulle ha sett det jag förväntat mig se.

Ökar förmågan att se

Boken gav mig i stället möjlighet att själv se och upptäcka. Jag såg porträtt av enskilda människor i inåtvänd glädje, i smärta, sorg och förvirring. De står där som de är. Andras närvaro markeras genom en arm nära ett ansikte i ångest eller ett par händer lagda över axlarna. Ingen tränger sig på. Bakgrunden är samtidigt en del av deras liv. Själens förvirring kan flyta ut i bakgrundens suddighet med hjälp av en skicklig ljusättning. Det var vad jag såg – andra kan se något annat. Men alla kan ensamma eller tillsammans öka sin förmåga att se vad som verkligen händer med människor i deras nära omgivning.

Impressionistisk verklighetsskildring

Göran Odbratts text ger inte heller en sammanhängande beskrivning utifrån byggnader, verksamhetsplaner, patientströmmar och diagnosförteckningar. I stället är den impressionistisk och beskriver ur en mångfald perspektiv. Granskingar av språkets ursprungliga betydelser (omsorg-ombesörjande, sällskap-gemenskap m m) leder läsaren djupare in i verkligheten mellan människor. Lidandet ger upphov till konflikter mellan behandlingshemmets patienter/vårdperso-